

„În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele“

Liviu Rebreanu

CUIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBlicație EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XXVII Nr. 4 (154) *** OCTOMBRIE 2023 *** 8 PAGINI ***

Mărturisiri

Mărturisirile romancierului Liviu Rebreanu

(I)

În revista „Vremea”, an XIII, nr. 585, din 12 ianuarie 1941, revistă ce apărea la București, avându-l ca director pe Vladimir Donescu, găsim publicat, la pagina 8, un articol semnat de Barbu Theodorescu cu titlul „Mărturisirile” d. Liviu Rebreanu, articol ce are referire la câteva mărturisiri făcute de romancierul Liviu Rebreanu, apărute în Revista Fundațiilor Regale (an VII, nr. 11, noiembrie 1940), mărturisiri ce explică procesul de creație al romanului *Ion* scris de marele romancier.

Reproducem mai jos întregul articol semnat de Barbu Theodorescu:

„Mărturisirile” d. Liviu Rebreanu

Cazurile de explicarea operelor literare de însuși autorii lor, de mărturisirea față de public a procesului de creație literară, cât și a vieții de toate zilele, în linii generale sau chiar în amănunte, sunt foarte rare în cultura noastră. Memoriile și autobiografiile sunt un caz izolat la noi, și ele nu sunt privite cu încredere de foarte mulți sceptici, socotindu-le ca o dovadă de supraevaluare.

Iată de ce ne-au surprins, dar cu totul plăcut, articolul d-lui Liviu Rebreanu, *Mărturisiri*, publicat în Revista Fundațiilor Regale pe Noembrie. Domnia-sa a găsit necesar să explice procesul de creație al cunoscutului său roman, *Ion*. S-a spus mai demult că acest roman reprezintă o frântură din viața reală a satului ardelean. Ceva mai mult, regretatul Bogdan-Duică a cercetat prin studenții săi întrucât oamenii, locurile și obiceiurile din *Ion* corespund cu realitatea ardeleană din jurul Năsăudului. De astă dată avem în față noastră chiar mărturiile autorului.

Subiectul romanului își are începutul în sufletul autorului imediat după războiele țărănești din 1907. Frământările pentru pământ, literatura de atunci creată în jurul acestei probleme, cum și aceea închinată provinciilor subjugate, au avut un larg răsunet în Ardeal. Ca orice tânăr cărturar din Transilvania, d.

Rebreanu nu a fost străin de acest fapt: „Era curând după războiele țărănești de la 1907, care sguideră grav statul român și răspândiră multă îngrijorare și în Ardeal. Mi-au căzut în mână diferite volume și broșuri, în care se discutau cauzele războaielor și soluțiile care le-ar putea evita în viitor. Tot cam în același timp am dat și peste alte cărțuții despre stările din Basarabia și mai ales despre colonizările pe care le făceau Rușii, destul de metodic, în provincia românească de peste Prut. Lecturile acestea au descris pentru romanul meu în embrion orizonturi mai largi. Problema pământului mi se arata mai vastă, mai variată...”

Iată-ne deci în plin *semănătorism*, în care, după aceste mărturisiri, fixăm cu certitudine pe d. Liviu Rebreanu. Literatura *semănătoristă*, bogată în motive țărănești, cu „cărțuții” iredentiste, a pus stăpânire și pe tânărul de atunci, fără ca să mai poată scăpa de ea.

Subiectul în sine se leagă de trei scene izolate, văzute în curs de o săptămână în satul său. Într-o zi de primăvară observă cum un țăran „deodată s-a aplecat și a sărutat pământul. L-a sărutat ca pe o ibovnică”. După câteva zile, aude că un țăran bogat și văduv și-a bătut fiica într-un hal îngrozitor, fiindcă i se întâmplase să greșească și să rămână însărcinată. Imediat după aceasta a stat de vorbă cu un țăran, Ion Pop al Glanetașului, care i se plânga că n-are pământ, punând în pronunțarea pământului o dragoste bolnăvicioasă.

Din aceste trei scene diferite, petrecute în același sat și numai în curs de câteva zile, s-a înfiripat în „minte semănătoristă” a autorului subiectul romanului *Ion*. La început a conceput romanul în trei părți, o mare trilogie a problemei pământului din cele trei provincii românești: Ardeal, vechiul regat și Basarabia. L-a făcut pe Ion să sărute pământul și, din setea de a stăpâni, a batjocorit pe fata bogatului văduv, deși el iubea pe o alta.

Dar d. Rebreanu vine la București și greutatea vieții îl împiedică să-și scrie vastul său roman. În tot acest timp însă a frământat în suflet și minte romanul, a observat în jurul său, și-a luat notițe, într-un cuvânt era tot timpul prezent în subiectul romanului. De scris însă începe abia în Martie 1913, terminându-l chiar în câteva luni. Însă e nemulțumit și-l reia în August 1916, când Capitala era bombardată de avioane și zepeline.

Pornind dela realitate, d. Rebreanu a schimbat după anumite nevoi personale și acțiunile. Subiectul să deapănă în satul Prislop¹, care devine Pripas, iar Năsăudul se cheamă Armadia. Capitolul întâi este imaginea unor scene trăite în satul Maieru: „De satul Maieru se leagă pe urmă primele impresii care au lăsat urme ce nu se pot șterge în toate domeniile percepției și ale conștiinței. De acolo mi-a rămas

¹ Prislop

(continuare în pag. 2)

A consemnat Viorel-Daniel PARTENE

Eveniment

Teatrul lui Icu Crăciun, tradus în Germania

Redacția revistei *Cuibul visurilor* salută cu bucurie un nou succes al colegului nostru, Icu Crăciun. În revista de literatură și artă, *Matrix*, nr. 1/ 2023 (71), ce apare în Germania, s-a tipărit, în traducerea scriitorului Richard Muller-Schmitt, piesa de teatru *Boala uitării* (*Die Krankheit des Vergessens*) a talentatului nostru redactor-șef, producție dramatică despre care directorul Teatrului Național din Cluj-Napoca, Mihai Măniuțiu, afirmase că este „tristă și emoționantă”. Precizăm că traducătorul Richard Muller-Schmitt s-a născut la Hanovra, dar străbunii din partea tatălui său se trag din Transilvania, ceea ce l-a determinat, încă din tinerețe, să facă multe călătorii pentru a-și cunoaște rădăcinile. Ca urmare a acestui lucru, a învățat românește, dar cartea sa, *Mozaic românesc*, apărută în 2006 la Editura *Excelsior* din Cluj-Napoca, a fost tradusă în limba română de Cristina Delia Bălăban și de scriitorul Damaschin Pop-Buia, stabilit în Germania încă din 1992, care este și membru al Asociației Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud.

Precizăm că revista *Matrix* apare din 2005 de patru ori pe an într-o grafică excelentă, are circa 200 de pagini, iar un exemplar costă în jur de 20 de euro. Editorul și redactorul-șef este românul Traian Pop, recunoscut pentru exigența sa în promovarea valorilor; membrii fondatori sunt: Ulrich Bergmann, Francisca Ricinschi-Marienfelf, Uli Rothfuss, Horst Samson, Dieter Schlesak, Rainer Wedler, majoritatea născuți în România. Menționăm că acest periodic beneficiază de patru corectori: Edith Konradt, Ulrich Bergmann, Anton Sterbling și Barbara Zeizinger. De-a lungul anilor, aici au fost publicați, bineînțeles, autori germani, dar și din alte țări. Dintre români au fost traduși: Mihai Eminescu, Ion Barbu, Herta Muller, Ana Blandiana, Mircea Cărtărescu, Eginald Schlattner, Nichita Stănescu, Paul Celan, Mircea Ivănescu, Gabriela Adameșteanu, Nora Iuga, Dumitru Țepeneag, Nicolae Prelipeanu, Traian T. Coșovei, Virgil Mazilescu, Petre Stoica, Ioana Nicolaie și mulți alții.

Felicitări, Icu Crăciun!

Macavei Al. MACAVEI

Semnal

O nouă carte semnată de părintele Vasile Vranău

Preotul greco-catolic Vasile Vranău s-a născut în 21 noiembrie 1966 în Maieru, fiind al doilea copil din cei cinci ai regretatului învățător și față bisericească Ioan Vranău. A urmat școala generală în comuna natală, liceul în orașul Sângeorz-Băi și cursurile Institutului Teologic Greco-Catolic „Sfântul Ioan Evanghelistul” din Cluj-Napoca, fiind hirotonisit preot în anul 1995 în localitatea Ocna-Dej, unde păstorește și în prezent. A debutat cu poezia *Lumina și cerul* în

(continuare în pag. 2)

Icu CRĂCIUN

Liviu Rebreanu – *Ion*, 1920 (ediție Princeps)

Mărturisiri**Mărturisirile romancierului Liviu Rebreanu****(I)***(continuare din pag. 1)*

imaginea jocului românesc, așa cum l-am scris în capitolul întâi din *Ion*, cu învârtita, cu fetele care așteaptă să fie pofrite, cu nevestele și bătrânele în grup separat de privitoare, cu bărbații care pâlvrăgesc cu gravitate. Acolo au trăit aievea lăutarii din *Ion*, și Briceag, și Holdea, și Găvan. De acolo am luat pe dracii de copii, care fac fel de fel de nebunii, fură buchetele de flori din mâinile fetelor emoționate, se adună lângă cei ce joacă, se pleacă pe vine și privesc cu înfrigurare la picioarele fetelor, așteptând ca, în toiul învârtitei, să se ridice mai sus poalele și să zărească poate ceva. Am fost și eu printre dracii aceia, plini de curiozități, în care se manifestă, fără seama lor, instincte și dorinți încă embrionare”.

Mărturisirile acestea ne conving îndeajuns că d. Rebreanu a trăit cu intensitate subiectul romanului său. Ceva mai mult, figurile și mediul țărănesc în care a trăit autorul i-au vorbit cu putere, le-a înțeles fiindcă era lumea sa, erau însăși frânturi din propria-

i viață. Dar această realitate nu a fost transpusă întocmai, ci, după ce a privit-o cu ochii, a contopit-o apoi în sufletul său, după anumite necesități, dincolo de realitate, dar conforme cu sufletul celui care i-a redat din nou viață.

„Artistul, afirmă d. Rebreanu, nu copiază realitatea niciodată. Realitatea pentru mine a fost numai un pretext pentru a-mi putea crea o altă lume, nouă, cu legile ei, cu întâmplările ei”.

Dorind mai departe să-și explice procesul de creație, cum fragmentele din viață s-au contopit și s-au colorat în opera sa, d. Rebreanu nu poate să-l lămurească, fiindcă „partea cea mai importantă a creației însă se petrece în subconștientul lui și deci îi rămâne și lui însuși inexplicabilă”.

Prin aceste observații, d. Rebreanu ridică probleme ce s-au discutat cu aprindere prin 1890, când realismul era rău înțeles de așa numiții pornografi, după cum e și un răsunător răspuns adresat aceluiaș proces literar întâmplat anii trecuți în cultura noastră. Admiratorii lui Zola reproduceau natura în toată goliciunea sa, fără a o mai trece prin

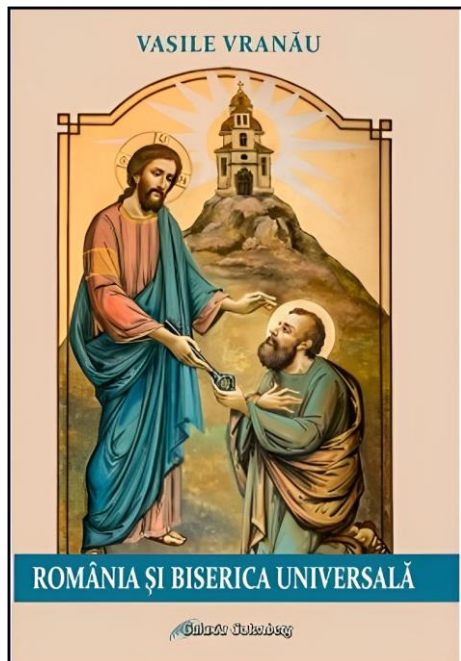
sufletul lor de artist. D. Rebreanu, romancier realist, vine și spune un răspicat: am pornit dela fapte reale, petrecute în jurul meu, dar ele au fost combinate și înviate dincolo de realitatea brută, și totuși au rămas reale. D-sa a creat tipuri, nu transcrie întocmai din realitate, ci imaginate și conforme cu realitatea.

Și din mărturiile sale mai desprindem încă două semnificative adevăruri: Un roman este o operă muncită, o experiență a vieții asupra căreia ai meditat ani de ani. Și să nu-ți cauți subiecte pentru scrisul tău decât din lumea pe care o cunoști mai bine, în care trăiești și care se contopește cu viața și aspirațiile tale de scriitor.

Ceeace se cere în domeniul politic, se impune și aici, în literatură: să fii tu, să nu-ți schimbi sufletul tău cu al altuia, chiar dacă acela îți este cu mult superior. Adevărata artă nu poate porni decât de aici. Ne-o spune nu un teoretician, ci un romancier de măsura lui Liviu Rebreanu, din propria sa experiență.

A consemnat **Viorel-Daniel PARTENE**Semnal**O nouă carte semnată de părintele Vasile Vranău***(continuare din pag. 1)*

revista *Târgoviștea*. A publicat cronici literare, texte pe teme religioase și versuri în: *Litera Nordului*, *Almanahul „Mihai Eminescu”*, *Cuibul visurilor* etc. Dintre volumele de versuri cele mai apreciate amintesc: *Imensitatea firului de praf*, *Moartea în retragere*, *Nemărginiri*, *Cuvinte pentru toți oamenii* etc. Este redactor-coordonator al revistei de înaltă ținută *Deșteptarea credinței*, ce apare la Dej. Pentru mai multe amănunte despre viața și opera sa vă recomand volumul *Autori măiereni (antologie)*, semnat de Icu Crăciun și Iacob Naroș, apărut la Editura „Școala

Ardeleană”, Cluj-Napoca, 2015.

Anul trecut (2022), părintele Vasile Vranău a tipărit o carte de eseuri, intitulată *România și Biserica Universală*, la Editura „Galaxia Gutenberg” din Târgu-Lăpuș. Volumul are un Prolog și este structurat în 15 capitole, după cum urmează: *Vizibilitatea iubirii*, *Darul lui Dumnezeu: Biserica*, *Marea luptă*, *Hristos prezent în istorie prin biserica sa*, *Monarhia ecleziastică întemeiată de Isus Hristos*, *Dogma pietrei bisericești*, *Câteva reflecții în viziunea genială a lui V. Soloviov*, *Întâietatea Sfântului Petru ca instituție permanentă*, *cele trei pietre ale creștinătății*, *„Triumful dragostei”*, *Roma, centru al comuniunii*,

Români și biserica Universală, *Scurt rezumat privind legăturile istorice ale românilor cu Biserica Romei* (acest capitol este împărțit în subcapitolele: *Creștinarea românilor (daco-romani)*, *Arhiepiscopia Iustiniana Prima și Invazia slavă*), *Unirile și legăturile mai importante ale unor domnitori români cu Roma* (cu subcapitolele: *În Transilvania*, *În Țara Românească și În Moldova*), *Unirea religioasă a românilor transilvăneni de la 1700*, *Sublimitatea Bisericii Române Unită cu Roma*, *Vizita apostolică a Papei Ioan Paul al II-lea în România 7-8-9 mai 1999*, *Călătoria apostolică a Papei Francisc în România 31 mai-2 iunie 2019 și România și Biserica Universală?*). Într-unul din numerele viitoare vom reveni cu amănunte despre această carte.

Îl felicităm pe părintele Vasile Vranău, care nu-și uită satul în care a copilărit și și-a petrecut adolescența, făcând cinste Maierului nostru drag ca atâția măiereni oriunde s-ar afla.

Icu CRĂCIUNÎn limbaj măierean**O scrisoare mai veche**

Dragă domnule Sorin,

În primele mele rânduri de scrisoare află că eu mi-s bine și sănătos, pe care sănătate Ț-o doresc și eu Țăie, de la bunul Dumnezeu!

Îi face bine sî-i ierta că scriu cu răsplai chimic, da ăla bun nu-l gășăsc nicum, nu știu uné l-o îndosât nevasta.

Amu, să mai știu că am cumpărat on porc, că, ui și mneata, ia-mu-i toamnă și mintenaș îi Crăciunu pe noi, și ne prinde fără. Mi-i întreba de-om avè cu ce să-l îngrășăm, apo află că noi mai avem două mălaiști, una pe Pod și ăilaltă în Balasăna, amândouă primite de zăstre, și că amândouă is destul de mănoasă. Ș-apo acolo am pus și ceva harbuji, precum și napci, da nu di ăia de mărhăi, ci barabule, cum le zice pi la mneavoastă.

Nelu, băietu nost mai mare, îi dus în armată, o fost incorporat la Rădăuț și, după cum ne-o trimis pe scrisoare, nu îi ușor, că știm și noi cum îi, mai ales în vreme de răcănie. Da, zice el, batăr am scăpat de coasă și de rânit în grajdî, că eram hrănit până-n grumaz de țărănie, că in zăua de az, tăț vreu să să facă domni, nime nu mai vre să rămăie la coada vacii.

Mălaiu' o ci bun, că o dat Domu' ploii și o legat bine az-primăvară. Fărina din boldă îi ră, și mai îi și scumpă, așa că îi bine că avem de coleșă, și dacă om îngrășa bine porcu, om ieși noi cumva din iarnă. Și să mai știu că, tăte ca tăte, da lemnile s-o scumpcit cel mai tare, că dai pe on forgon cinci, poate ciar șase sute de grițari.

Da pi la mneavoastă cum să mai dau porcii? Da lemnile, că tare greu o ci, că acoalea sunteț la nedet, n-aveț păduri, ca pi-aici.

M-am tănit, mai alaltăieri cu Horiz, c-amu îl știu și mneata, și zicè că pi la Borcut o fost vreme grè de tăț, că ar ci luată hăizasă di pe vo 10, poate cinșpe căși! Doamne ferește, că asta să întâmplă precis numai pintru că sunt atăța fără frică de Dumnezău!

Amu Ț-oi scrie eu mnitale ce mă doare, di ce îț scriu carte: mneata ai făcut casă, nu cumva Ț-o rămas ceva lemn, că m-am uitat la noi în pod cășii, amu în vara asta, ș-am văzt că nește căpriori is tare slăbgiți și mă tem să nu să rumpă, doamne ferește, și să ajiungem de răsū lumii. Dacă cumva ai, fă bine și anunță-mă pin scrisoare, ș-apo oi vidè io cum li-oi aduce. Da numai dacă-s gata jeluite, că altfeli nu mnî hia, le-oi face eu aici cumva.

În rest, pi la noi oamenii is tăț așa cum îi știu, numai' beserica cea mare, că dară o știu, îi gata

renovată, că dară am dat fieștecare o cotizație pentru asta, și n-o fost ban pățan. Da știi cum îi, tăț ăia care au mai pățantel, ăia dau mai mult, ăia puternici și avuț, nu dau, că, cică îi pe mult ban, ei au nevoie în alte părți de el. De on lucru îmi pare rău, tăț la beserică, și anume că, bun, îi renovată și mândră, da ceasu' din turn tăț încremenit o rămas, nu l-o reparat nime. Noroc că mai bat clopotile și toaca, că altfel le-aș ci luat cotizația înapoi.

Fata, Anghifira, o crescut mare, îi roșă, grasă și frumoasă, numai bine de Ghiță, băietu' tău, că, cine știe, az-măine îți vini la pățit, cu o fele de jinars, să punem nunta la cale.

No amu îi face bine și-i ierta că am îndrăznit să întreb de bărnele pentru căpriori, dacă li-i avè bine, dacă nu, tăț așa.

Îi face bine și îi spune voaie bună la Palagica, nevastă-ta, din partea a lu a mē, Anuța.

Cu bine și cu pace,

Semnează Cifor a lu Mercea, pretinu tău din armată

(A nu se încerca niciun fel de asemuire cu vreo scrisoare din realitate!)

(Ostfildern, în august 2023)

Damaschin POP-BUIA

Istorie măiereană

Niciodată n-aș fi bănuț că Ion Agârbiceanu, autorul celor 35 de cărți (romane, nuvele, povestiri, schițe, scrieri religioase, adunate de Mircea Zăciu în 18 volume de *Opere*, tipărite în perioada 1962-2002, completate cu fundamentală ediție de 8 volume (opera antumă), apărute sub egida Academiei Române (peste 12 000 de pagini, ce cuprinde și integrala articolelor cu caracter religios, din perioada 1903-1945), îngrijite de universitarul Ilie Rad, inclusiv al romanului *Arhanghelii* și al binecunoscutei nuvele *Fefelega*, a ajuns pe meleagurile măiere, dar nu în calitate de scriitor, ci în calitate de preot. Informația se găsește în săptămânalul *Unirea*,

Ion Agârbiceanu, la Maieru

„foaie bisericească-politică”, din 26 noiembrie 1932 (anul XLII, nr. 48), ce apărea la Blaj, și se datorează consăteanului nostru Emil Boșca-Mălin, care, la vârsta de 19 ani, a publicat următoarea știre, cu titlul *Zile neuitate la Maieru*, semnând E. Al. Boșca, pe care o redăm în ortografia vremii: „Rar să mai treacă o parohie prin emoții sufletești ca acelea cari au avut Maierul Năsăudului în zilele de 19-22 Noiembrie c. Păr. Ion Agârbiceanu, aflător aici în acele zile întru vestirea cuvântului dumnezeesc, a încântat și a mișcat totodată până la lacrimi toată lumea, plugari și intelectuali, la fel. A și avut apostolia Sf. Sale efect extraordinar: s’au mărturisit și cuminecat 1025 de inși, fără

copii de școală. Biserica, deși încăpătoare, n’a putut cuprinde mulțimea venită din sat și din vecini (Rodna, Sângeorz-băi, Poiana etc.) s’asculte pe trimisul P. Sf. Iuliu. Haina de sârbătoare a lăcașului Domnului lăuda râvna Reuniunii femeilor din loc. Sfinții lor Iuliu Pop și A. Bob, preoții locali, pot fi mângâiați de celea văzute, cum, mângâiați și mândri s’au depărtat de aici și păr. Vicar Dr. Titus Malaius, cu păr. S. Pop, A. Chintăuanu și toți câți au petrecut aici cât de puțin în răstimpul cât a cercetat Cel de sus cu harul său pe bunii credincioși din Maieru”.

Icu CRĂCIUN

Istorie măiereană

Descrierea hotarului localității Maieru în anul 1851

Marele Principat Transilvania

Cercul de prețuire nr. 48 a Monorului, Comisariatul de cerc a Năsăudului.

Descrierea hotarului al comunității contribuitoare Maier

Partea întâia

Satul Maier se mărginește cu ținutul comunității St. Joseph¹, Măgura și Alt Rodna², apoi, cu muntele *Saca* al Năsăudului, *Corongiș*, al comunei Földra³, *Mihăiasa*, al comunei Salva, *Miraja* și *Surduc*, apoi, cu *Dosul Muncelului* și țarina, până la movilă, în vârful *Coastei Nemțoaiei*, a comunității Szent-Georg⁴.

Hotarul se începe la movila între trei hotare⁵, al Maierului, St. Georgiului și Poienarilor, care s-a făcut în vârful *Coastei Nemțoaiei*, de piatră și pământ, între care la mijloc s-a pus o piatră însemnată cu slova m.c. et. și 1851.

De la movila aceasta merge granița între hotarul Maierului și al Poienii, oblu în vale, prin huceag, până în *Preluca lui Precup Ureche* din Poiana, în marginea preluții, de la vale, la 600 de pași, în depărtare, se află o movilă de pământ.

De aicea, merge linia puțin către răsărit și către apa Ilva, 600 de pași, până la movila zece, făcută de piatră și pământ; în mijlocul movilei se află o piatră însemnată cu m și n; movila se află din dreapta țarmurelui, 40 de pași până în apa Ilva.

De aicea, formează granița hotarului apa Ilva, până în *Gura Văii Popii*, și suie pe lângă apa Ilva, mergând către răsărit, la 460 de pași, o movilă de pământ, pe locul lui Ioan Candale din Maier; 6 pași din movilă până în țarmurile apei Ilva. Mai înainte, pe lângă apă în sus, la 320 de pași s-a făcut altă movilă, pe locul lui Pamfil Leonte din Maier, 50 de pași către miazăzi, până în apă.

Mai încolo, la 200 de pași, într-o asemenea cu *Gura Văii Popii*, s-a pus o movilă de pământ și piatră.

De aicea, trece granița peste apa Ilva, către miază zi în *Gura Văii Popii*; unde se împreună *Valea Popii* cu apa Ilva s-a pus o movilă de piatră și pământ, la 50 de pași, 17 pași, până în apa Ilva.

De aicea merge linia către miază zi la 300 de pași, până pe locul lui Mihai Brescha, lângă podul care este făcut peste *Valea Popii*, movilă făcută de piatră cu pământ, 60 de pași până în drum, către miază noapte și 3 pași până în pârâul *Valea Popii*, către sfințit.

De aici, în linie oablă, către miază zi, la 180 de pași se află altă movilă de piatră și pământ, iar pe locul lui Mihai Brescha din Maier, unde se abate *Valea Popii* în șes și în hotarul Maierului, în mijlocul movilei este o piatră însemnată cu m, u și 1851.

De aicea se sucește granița în stânga, către răsărit și suie pe piciorul *Runcului lui Stative*; la 170 de pași, unde s-a făcut movila de pământ.

Mai încolo, tot pe mijlocul piciorului la deal, în depărtare de 250 de pași, s-a făcut o altă movilă de pământ.

De aicea la deal, pe picior spre răsărit, la 250 de pași s-a făcut altă movilă, de piatră și pământ.

De aicea în sus, pe piciorul *Runcului lui Stative*, ieșind 300 de pași, s-a așezat movilă de piatră și pământ.

De aicea, pe picior în sus, 250 de pași, până în vârful *Măgurii Turdi*, la movila care-i între hotarul Maier, Poiana și Măgura, unde se sfârșește hotarul Poienii și se începe cu al satului Măgura; movila este de piatră și în mijlocul ei se află o piatră însemnată cu slova m și 1851.

De la movila aceasta merge granița oblu în vale, pe *Șdeabul Bori*, către miază noapte, în depărtare de 700 de pași; lângă *Fântâna Rece* s-a făcut o movilă de piatră și pământ; din movilă până în apa *Ilva* sunt 80 de pași.

De aicea, formând granița apa *Ilva*, până la *Vadul Badeului* și mergând pe lângă apă în sus către răsărit, la 600 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ pe locul lui Alexa Lupaș Pop, între drum și țarmurile drept a apei *Ilva*; în mijlocul movilei este un stâlp de piatră însemnat cu litera m și no.

De aicea, mai înainte către răsărit, la 500 de pași, pe locul lui Larion Irini din Maieru s-a făcut o altă movilă de piatră și pământ, 15 pași până în apa *Ilva*. Mai încolo, la 600 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ în *Gura Șdeabului Butuc*, 5 pași de la drum, în stânga. De aici, pe lângă țarmurile drept al apei *Ilva* în sus, la 400 de pași, la *Vadul Badeului*, în *Gura Șdeabului Andronesi* s-a tăiat într-o piatră mare statornică slova în și cruce.

Mai înainte, merge linia oblu până în grădina lui Ioan Bozga din Măgura, la 800 de pași s-a înnoit movila, zace lângă o răcilă.

Mai încolo, trece granița peste pârâul *Piningări* și suie pe piciorul *Bederilor* la deal; la 500 de pași, pe locul lui Silimon Siteritz din Măgura, s-a înnoit movila și aici, și în mijlocul movilei s-a pus o piatră însemnată cu m.

De aicea merge linia la deal către răsărit și miază noapte; la 150 de pași se află o piatră statornică, însemnată cu slova m și cruce.

Mai încolo, pe picior, la 200 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ.

Mai încolo, tot pe mijlocul piciorului, la 500 de pași s-a tăiat cruce X într-o piatră stătătoare.

Mai încolo, într-un răzvor, pe locul lui Onofrei Puiu, la 200 de pași, s-a făcut altă movilă de pământ.

De aicea, tot pe mijlocul piciorului, spre răsărit către vârf, la 500 de pași s-a făcut o movilă de pământ.

Mai înainte, la 250 de pași se află movila de piatră și pământ, în mijlocul movilei, o piatră însemnată cu m și 1851, 8 pași până în gardul țarinii.

Mai înainte, la 125 de pași, tocmai în punctul cel mai înalt al vârfului *Măgurii lui Arsenite*, s-a făcut o movilă de piatră și pământ, între trei hotare, în mijlocul movilei este o piatră însemnată cu m, m, R și 1851.

Aicea se sfârșește granița hotarului cu măgurenii și se începe cu poienii, în vârful *Măgurii lui Arsenite*.

De la movila aceasta merge granița între hotarul Rodnei și Maier, oblu în vale prin pădure către miază noapte, la 500 de pași în pădure se află o movilă de pământ.

Mai înainte merge linia în vale, către *Fântâna Rece* la 500 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ, pe locul lui Clement Hoza din Maieru.

Mai încolo, la 100 de pași se află *Fântâna Rece*, în mejdie către miază noapte și la 600 de pași tocmai în pârâul *Piningari*, este o piatră însemnată cu X.

De aicea merge linia la deal, către *Măgura cea Mare*; la 50 de pași este o piatră însemnată A.

Mai încolo, pe mijlocul pârâului la deal, în depărtare de 300 de pași este movila de pământ; în mijlocul movilei este o piatră însemnată cu X, pe locul lui Condrate Pop din Maier.

De aicea, se sucește linia puțin cam în stânga și către sfințit; în depărtare de 200 de pași, s-a înnoit movila veche, care se află pe locul lui Toader Pop; în mijlocul movilei este o piatră mare, pe care stă scris Maier, și Rodna, mai dinainte. De la movila aceasta se sucește linia îndărăpt, către miază noapte; la 800 de pași, în *Piciorul Măgurii* este movilă din piatră și pământ.

¹ Poiana Ilvei.

² Rodna.

³ Feldru.

⁴ Sângeorz-Băi.

⁵ Triplex Confinium.

[Anexa nr. 1 din studiul
*Contribuții referitoare la consemnarea
proprietății în „granița năsăudeană” în
secolele XVIII-XIX*]

(continuare în pag. 4)

Adrian ONOFREIU

Istorie măiereană**Descrierea hotarului localității Maieru în anul 1851**

Marele Principat Transilvania

Cercul de prețuire nr. 48 a Monorului, Comisariatul de cerc a Năsăudului.

Descrierea hotarului al comunității contribuitoare Maier

Partea întâia*(continuare din pag. 3)*

Mai înainte, suie linia pe *Piciorul Măgurii*, către *Vârful Măgurii*, tocmai în *Tarnița lângă Groapă*; în depărtare de 800 de pași, în *Piciorul Măgurii*, este movilă de piatră și pământ, însemnată cu litera M. R. 1851.

De la această movilă pogoară linia pe *Dosul Măgurii* în vale către miază noapte și către *Fântâna Borcutului*; la 200 de pași s-a tăiat o cruce într-un fag.

De aicea, oblu în vale, la 150 de pași se află patru tăieturi într-un brad, trei vechi și una nouă.

Mai încolo, la vale, pe *Dosul Măgurii*, către miază noapte, la 150 de pași, s-a făcut o movilă de piatră înspre un fag mare, cu o cruce însemnat.

Mai înainte, la 250 de pași în *Poalele Măgurii*, pe locul cel sătesc, în *Gura Șdeabului* s-a făcut o movilă de piatră și pământ; în mijlocul movilei, este o piatră însemnată cu două cruce, *m* și *R*. De aicea, oblu la vale, la 50 de pași, s-a însemnat o piatră cu cruce.

Mai încolo, la 50 de pași, se află o piatră însemnată cu X; mai înainte merge linia merge linia către miază noapte și către *Fântâna Borcutului*; la 40 de pași, pe locul lui Grigore Lorenzi este o movilă de pământ; în mijlocul movilei se află o piatră mare.

Mai înainte, merge linia pe un picioraș în vale către miază noapte și către *Fântâna Borcutului*; în depărtare de 100 de pași este o movilă de pământ pe locul lui Vasile Șdeab din Maieru.

Mai înainte, la 150 de pași s-a făcut o altă movilă de pământ, pe locul Olarienilor.

De aicea, în linie oablă către miază noapte, trece apa Someș și către *Fântâna Borcutului*, la 120 de pași, tocmai lângă drum, pe locul lui Macavei Motoflea din Maieru, s-a făcut o movilă de piatră și pământ; în mijlocul movilei este o piatră însemnată cu *m*. R. și X.

De aicea, trece linia drumul și merge oblu, prin *Fântâna Borcutului*; din fântână către miază noapte, în șir cu dâmbul cel mai înalt deasupra *Borcutului*, s-a făcut o movilă de piatră și pământ, la 300 de pași; în mijlocul movilei este o piatră însemnată cu X.

Mai încolo, formează *Gureșiu* granița către miază noapte, la 400 de pași, pe locul lui Ioan Ottic s-a făcut o movilă de piatră și pământ.

Mai încolo, tot pe picior la deal, la 200 de pași în vârful dâmbului, pe locul lui Ofilat Șotropa, se află altă movilă de pământ.

De aicea, merge linia tocmai în *Vârful Cetății*, în punctul cel mai înalt, la 250 de pași, unde s-a făcut o movilă de piatră și pământ; în mijlocul movilei este o piatră însemnată cu *m*. R. și 1851.

Mai încolo, merge granița pe picior la vale, în depărtare la 500 de pași, până în *Tarnița Cetății*, pe locul lui Cifor Oanca din Rodna, la movila făcută de piatră și pământ; în mijlocul movilei se află o piatră însemnată cu cruce; aici se întâlnesc mai multe drumuri laolaltă. De aicea, merge linia oblu la deal, pe picior, către *Părăul lui Csicoc*; la 300 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ; 24 de pași până în *Păr* și 162 până în fântâna către miază noapte.

Mai înainte, pe picior oblu la deal, la 150 de pași s-a făcut altă movilă de piatră și pământ, pe locul lui Petre Csicoc din Rodna.

Mai încolo, la 200 de pași în depărtare, s-a făcut o movilă de piatră și pământ; în mijlocul movilei s-a pus o piatră mare cu slova *m*. R. însemnată.

Mai înainte, cam costîș la deal către miază noapte, s-a făcut altă movilă de piatră și pământ, pe locul lui Petre Csicoc, în depărtare de 125 de pași; în mijlocul movilei s-a pus o piatră mare.

De aicea merge linia costîș și, în depărtare de 125 de pași s-a tăiat într-o piatră cruce X.

Mai înainte, merge granița tot costîș, de către miază noapte; la 45 de pași s-a făcut o movilă de pământ, pe locul lui Berende; mai încolo, la 100 de pași depărtare, s-a făcut altă movilă de piatră și pământ, între locul lui Berende și a lui Precup Bindiu din Rodna.

Mai înainte merge granița tot costîș; la 150 de pași s-au tăiat într o stâncă mare două cruce, unde se află un ulm și un frasin, încă însemnați cu X.

De aicea, merge granița costîș, cam la vale, lângă un sfiorac, în depărtare de 400 de pași, s-a făcut o movilă de pământ, 10 pași din movilă până în sfiorac, și se mai află încă și un fag, însemnat cu X.

Mai încolo merge linia costîș cam la vale până în *Poiana Ulmului* la fântână; în depărtare de 900 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ; movila aceasta se află 10 pași deasupra fântânii și în mijlocul ei s-a pus o piatră însemnată cu slova *m*.

De aicea merge granița hotarului costîș cam la deal, care miază noapte, la 270 de pași s-a făcut altă movilă de piatră și pământ, pe locul lui Ilie Domide din Rodna.

Mai încolo, merge linia costîș prin pădure și, în depărtare de 200 pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ. Mai înainte, merge granița tot costîș și prin pădure, către răsărit, până între *Izvoarele Hârcegoaiei*; la 800 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ.

De aicea merge linia prin pădure și către miază noapte, până între alte două izvoare; la 250 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ, unde se află și un frasin, însemnat cu patru tăieturi.

Mai încolo, merge linia în stânga și suie pe *Piciorul Hârcegoaiei* în depărtare de 500 de pași, sub locul lui Grigore Domide din Rodna, în *Capu Dealului*, s-a făcut o movilă de piatră și pământ.

De aicea mai înainte, la 400 de pași s-a făcut altă movilă, în dos 60 de pași din *Gureșiu* în vale, către *Valea Tomnaticului*.

Mai înainte, merge granița pe sub *Hârcegoaiele lui Toader*, în linie oablă, la 800 de pași s-a tăiat într-o piatră mare și într-un molid, o cruce.

Mai încolo, 200 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ, 30 de pași, din iernatice în vale.

De aicea, merge granița oblu la movila în *Paltin*, unde se întâlnesc 3 granițe, adică Maierului, a Rodnei, a muntelui *Saca* a năsăudenilor, s-a înnoit movila cea veche și s-a pus în mijlocul ei o piatră mare, însemnată cu cruce; aici se sfârșește granița hotarului cu Poienei și se începe cu muntele *Saca* a năsăudenilor.

De la movila aceasta suie linia între hotarul Maierului și între muntele *Saca* a năsăudenilor, oblu la deal pe picior către miază noapte, la 200 de pași s-a făcut o movilă de pământ.

Mai încolo, tot pe mijlocul piciorului la deal, în depărtare de 300 de pași, se află o groapă mare, firească.

Mai înainte merge granița tot pe mijlocul piciorului către *Vârful Saci*, la 200 de pași, s-a făcut o movilă de pământ; lângă movila aceasta s-a tăiat cruce într-o piatră. De aicea, tot pe mijlocul piciorului la deal, la 400 de pași, în punctul cel mai înalt al *Vârfului Saci* s-a făcut o movilă de piatră și pământ.

De la movila aceasta, pogoară linia pe piciorul *Saci* în vale, către sfințit, în depărtare de 300 de pași, s-a tăiat într-o piatră *m* și două cruce.

Mai încolo, tot pe picior la vale, la 200 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ.

De aicea, oblu în vale, pe *Dosul Saci*, către sfințit, la 150 de pași, s-a făcut o movilă de piatră și pământ. Mai înainte, la 200 de pași, s-a făcut altă movilă de piatră și pământ.

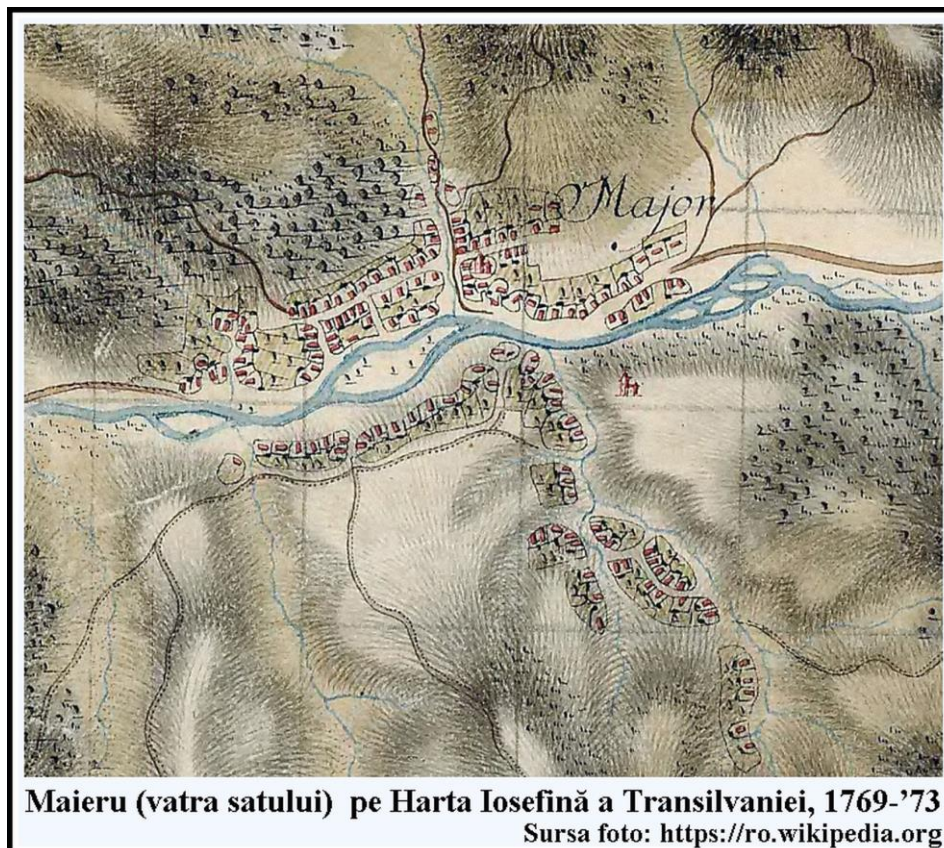
Mai încolo, oblu la vale, la 100 de pași, s-a mai făcut o movilă de piatră și pământ.

De aicea merge granița oblu în vale, la 200 de pași în marginea pădurii s-a făcut o movilă de pământ.

De la movila aceasta merge linia tot prin pădure în vale, până deasupra locului lui Scridon Hădărău din Maieru, unde s-a făcut o movilă de pământ; în depărtare de $\frac{1}{4}$ (fărta) de ceas lângă movila aceasta, se află o piatră însemnată cu cruce.

De aicea sucește linia în dreapta și costîș prin pădure, până între *Izvoare*, în depărtare de un fărta de ceas, între *Izvorul Prelucilor* (Corotorilor) de-a stânga și *Izvorul Calului* (Valea Seci), de-a dreapta, s-a făcut o movilă de piatră și pământ.

De aicea merge linia oblu la deal, către miază noapte, până în *Dealul Soci*, deasupra locului lui

Maieru (vatra satului) pe Harta Iosefină a Transilvaniei, 1769-'73
Sursa foto: <https://ro.wikipedia.org>

Ioan Ottic, în depărtare de o jumătate de ceas, s-a făcut o movilă de piatră și pământ, între trei hotare, adică între hotarul Maierului, Năsăudului și al Fedrului, și aicea se sfârșește granița hotarului cu năsăudenii și se începe cu feldrihanii.

De la movila aceasta merge granița înspre hotarul Maierului și între muntele *Corongiș* al comunei Feldru (de-a coaste, costîș) către răsărit și miază noapte, până între *Anieș*, unde se întâlnește *Izvorul Mare* și *Izvorul Galați*, unde s-a făcut movilă de piatră și pământ; în depărtare de 7500 de pași, această movilă s-a făcut între 3 granițe a hotarului, adică a comunei Maieru, Feldru și Salva, și aicea se sfârșește granița cu Feldrihanii și se începe cu Salvanii.

[Anexa nr. 1 din studiul *Contribuții referitoare la consemnarea proprietății în „granița năsăudeană” în secolele XVIII-XIX*]

*(continuare în pag. 5)***Adrian ONOFREIU**

Istorie măiereană**Descrierea hotarului localității Maieru în anul 1851**

Marele Principat Transilvania

Cercul de prețuire nr. 48 a Monorului, Comisariatul de cerc a Năsăudului.

Descrierea hotarului al comunității contribuitoare Maier

Partea întâia*(continuare din pag. 4)*

De la movila aceasta formează granița hotarului apa *Anieșul Mare* până la scarice, în depărtare de un fârtai de ceas, s-a făcut o movilă de piatră și pământ.

Mai încolo, merge granița între hotarul Maierului și între muntele *Mihăiasa* al comunei Salva costiş, între sfîntit și miază noapte și, în depărtare de o jumătate de ceas s-a înnoit movila veche, tocmai lângă *Plaiul Mihăiesi*.

Mai încolo merge linia tot costiş cam la vale, până în marginea *Prelucii lui Ștefan Isip*; lângă apa *Anieșului Mic* s-a înnoit movila veche, la depărtare de un fârtai de ceas.

De la movila aceasta formează apa *Anieșul Mic* granița hotarului până în gura *Izvorului Ursului*, depărtare, de $\frac{1}{2}$ ceas, și aicea se sfârșește granița cu *Salvanii* și se începe cu St.-Georzanii.

De la movila aceasta merge linia pe *Izvorul Ursului* și la 1000 de pași se află *Piatra Ursului*, care se însemnează cu movilă.

Mai înainte, la 1000 de pași se află o curmătură care încă se însemnează cu o movilă.

De aicea se sucește granița spre amiază zi și suie în vârf până în *Piatra Corhanului*, în care piatră se află tăiată litera S, care înseamnă Sângeorz și litera *m*, care înseamnă Maieru, la îndepărtare de 1250 de pai.

Mai încolo, merge granița în vale; de către răsărit, la 250 de pași lângă plai, s-a făcut movilă de pământ și piatră.

Mai înainte merge linia tot oblu în vale, pe *Izvorul Lucului* sau al *Paltinului*, până în apa *Anieșul Mic*, în depărtare de 800 de pași.

De aicea formează granița hotarului *Anieșul Mic*, până în gura *Izvorului lui Budac*, în depărtare de un fârtai de ceas.

Mai încolo merge linia costiş, spre miază oaste⁶ prin pădure către miază zi, până în *Dealul Berli*, în depărtare de 1000 de pași.

Mai înainte pogoară linia oblu la vale și trece *Izvorul Blidăresei* și suie pe *Piciorul Fântâniei* oblu la deal, tot prin pădure; în depărtare de $\frac{1}{2}$ de ceas, în *Piciorul Fântâniei* s-a făcut cruce într-o piatră statornică.

De aicea merge linia tot pe mijlocul piciorului la deal către sfîntit; în depărtare de 200 de pași s-a făcut o movilă de pământ și piatră, lângă movilă, 2 pași în dreapta, s-a tăiat cruce într-o piatră.

Mai încolo, merge linia oblu la deal, pe mijlocul piciorului către *Vârful Muncelului* și în punctul cel mai înalt al vârfului s-a tăiat cruce într-o piatră, la o depărtare de 300 de pași.

Mai încolo, merge granița hotarului pe piciorul muntelui, oblu la vale, și în dâmbul cel dintâi sub vârful, la 400 de pași s-a făcut movilă de piatră și pământ.

Mai încolo, merge granița tot pe picior la vale către sfîntit și la 400 de pași s-a tăiat cruce într-o piatră care se însemna cu movila.

Mai încolo, la 70 de pași, unde zace plaiul *În Tarnița*, s-a făcut movilă de piatră și pământ.

Mai înainte, pogoară linia în vale pe picior și la 200 de pași s-a tăiat cruce într-o piatră. Mai încolo, la 50 de pași s-a tăiat într-o altă piatră, cruce. Mai încolo, la 400 de pași se află altă piatră cu cruce.

Mai încolo, la 130 de pași se află altă piatră cu cruce. Mai înainte sub piciorul *Poienii lui Frăsilă* s-a făcut movilă de pământ și piatră, la 100 de pași.

Mai înainte, la 155 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ, în marginea *Poienii lui Frăsilă*.

Mai înainte merge linia pe plaiul bătrân la vale; la 250 de pași lângă plai s-a făcut o movilă de piatră și pământ.

Mai încolo, merge granița între locul lui Ioan Petri din Maieru și între locul cel sătesc din St-

Georg și, la 200 de pași s-a făcut altă movilă de piatră și pământ.

De aicea, merge granița pe plaiul bătrân și la 450 de pași de la plai în stînga, pe locul lui Zaharia Strambu din Maieru s-a așezat altă movilă de pământ.

Mai înainte, merge linia peste *Tarnița Porcoaiei* și suie la deal până în vârful *Măgurii Porcoiului*; în depărtare de 400 de pași înainte, între 2 stînci se află o movilă făcută și într-o piatră, a fost tăiată cruce.

Mai încolo, merge linia pe deal la vale către miază zi, prin *Poiana lui Dumitru Cimuca* din Maieru; în depărtare de 300 de pași, lângă *Fântâna Cabi* s-a făcut o movilă de piatră și pământ, și o piatră însemnată cu cruce.

De aicea, formează granița hotarului *Pârâul Cabi* până în *Gura Cabi*; în depărtare de 2000 de pași, într-un răzor, s-a făcut o movilă de piatră și pământ, pe locul lui Cosma Isip din Maieru. Mai încolo, merge linia către miază zi; la 190 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ, tocmai lângă drumul cel mare, 14 pași din drum până în movilă, în mijlocul movilei se află o piatră însemnată cu *m* și 1851.

De aicea, merge granița către sfîntit în jos, pe lângă apa *Someș*, către *Gura Șdeabulului Sec*, în gura dealului trece linia apa *Someș* și suie pe mijlocul *Șdeabului*; la 380 de pași s-a făcut altă movilă, pe locul lui Artene Săvan din Maieru.

De aicea, iese linia pe mijlocul *Șdeabului* la deal către miază zi, la 350 de pași se află o piatră însemnată cu *m* și *x*.

Mai încolo, merge linia pe mijlocul *Șdeabului* până la un fag foarte gros, unde s-a făcut o movilă de pământ.

De aicea suie linia tot oblu, într-un tîpșan sau zăpodie, deasupra *Șdeabului Sec*, la 350 de pași, unde se află și movila de pământ.

Mai înainte, merge granița tot prin pădure către vârf, și la 200 de pași se află o piatră statornică, însemnată cu litera *k*.

De aicea, ține tot pe picior către miază zi și la 60 de pași s-a făcut movilă de pământ sub *Poiana Pusi*.

De aicea merge linia tot pe culmea dealului, până lângă *Poiana Pusi* și în marginea ei este o movilă din piatră și pământ, la 200 de pași.

Mai încolo merge linia peste *Tarnița Poienii Pusi* și marginea *Poienii lui Nechita Lari*, la 300 de pași s-a pus o movilă de pământ.

Mai înainte, merge linia tot pe muchia dealului către sfîntit, puțin către miază zi, peste *Preluca Olarului*; din prelucă, merge linia prin pădure și iese în *Vârful Runcului Schutsi*, în punctul cel mai înalt sau pus o movilă de piatră și pământ, la îndepărtare de 300 de pași.

De la movila aceasta pogoară linia oblu în vale către *Șdeabul Runcului* și la 50 de pași s-a pus altă movilă de pământ. Mai încolo, prin pădure, la 60 de pași s-a pus altă movilă de pământ și cruce tăiată într-un fag.

Mai încolo, la 100 de pași, s-a făcut movilă de pământ în pădure.

De aicea merge granița tot oblu în vale, către miază zi și în *Obârșia Șdeabului* se află o piatră statornică și cruce tăiată într-un fag.

Mai încolo, pogoară linia către miază zi și către *Șdeabul Runcului Schutsi*, la 250 de pași s-a făcut o movilă de pământ.

Mai înainte, merge linia tot oblu în vale, și la 160 de pași între izvoare, sub *Poiana Strugarului* s-a făcut altă movilă de piatră și pământ.

De la movila aceasta trece linia izvorul îndărap și merge întru apus și miază zi, la 70 de pași o movilă de pământ. Mai încolo, merge granița costiş

asemenea spre apus și miază zi, la 130 de pași, este movilă de pământ.

Mai înainte, merge granița costiş până în *Tarnița Poienii Strugarului*, s-a făcut o movilă de pământ la 60 de pași. De aicea se sucește linia de picior în stînga către miază zi la 250 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ.

Mai înainte, merge linia tot pe picior la deal, în depărtare de 300 de pași s-a făcut o movilă de piatră și pământ, între trei hotare.

între hotarul Maierului, St-Georzului și a Poienii, în vârful *Coastei Nemțoaiei*, de la care movilă s-a început descrierea hotarului Maierului, și la care se încheie.

Maieru, în 12 septembrie 1851.

Comitetul comunei Maieru: Mihai Candale, of. conducător; Mihai Brescher, Clement Hederean, Vasile Rebrîșorean, Aftamon Boșca, Ștefan Cobzalău, Larion Zuzan, oamenii comitetului; de nume subscriitor, Anhidim Partenie.

Comitetul comunei St-Josep⁷: Mihăilă Ureche, conducător; Tănase Găină, Ioan Ursa, Tănase Conralie, Terente Ureche, Paramon Pop, Artimon Mănăstire, oamenii comitetului; de nume subscriitor, Zachal Ureche.

Comitetul comunei Măgura: Iftode Șut, of. conducător; Donița Izidor, Iftene Ursa, Zaharia Șot, Grigore Șot, Ion Moroșan, Iacob Badeu, oamenii comitetului; de nume subscriitor, Iftode Șot, notar.

Comuna Rodna Veche: Izidor Șteopan, of. conducător; Toader Șteopan, Larion Gușe, Ioan Domide, Ilisie Porcu, Vasile Bendea, Vasile Moroșan; de nume subscriitor, Izidor Șteopan, conducător.

Comitetul comunității Năsăud: Maxim Corui, of. conducător; Nicolae Catarig, Ioan Ionașc, Mihăilă Zăgrean, Ioan Prehăsoiu Toader Anton, Vasile Andrieș, oamenii comitetului.

Comitetul comunității Feldru: Alexa Ometiți, of. conducător; Ștefan Pop, Pavelea Găină, Onițiu Rușan, Alexa Brînză, Iosif Titieni, Șimon Scridon; de nume subscriitor, Alexa Onițiu, conducător.

Comitetul comunității Salva: Maxim Dedea, of. conducător; Zaharia Bontea, Peter Oarcăș, Vasile Sas, Pantilimon Prodan, Dumitru Melintian, Domide Ceuca; de nume subscriitor, Maxim Dedea.

Comitetul comunității St-Georg: Maxim Haliță, of. conducător; Vasile Varvari, Daniel Scharda, Ioan Pop, Ioan Andrieși, Maxim Gagea, Dionisie Gabor, oamenii comitetului; subscriitor, Maxim Haliță, notar⁸.

⁶ Sud-est

⁷ Azi, Poiana Ilvei, județul Bistrița-Năsăud

⁸ A.N.B.-N., colecția *Virgil Șotropa*, d. 181/1, f. 176-182

[Anexa nr. 1 din studiul
*Contribuții referitoare la consemnarea
proprietății în „granița năsăudeană” în
secolele XVIII-XIX,*
semnat de dl. dr. **Adrian Onofreiu**,
articol apărut în volumul
*ECONOMIA REGIONALĂ: IPOSTAZE
RURALE ȘI URBALE
(REGIONAL ECONOMY: RURAL AND
URBAN INSTANCES)*,
ed. *Presa Universitară Clujeană*, 2011,
coordonatori:
Iosif Marin Balog,
Rudolf Gräf,
Ioan Lumperdean]

Adrian ONOFREIU

RebrenianaXVII. CUPLURI CELEBRE în romanul *JAR* de Liviu Rebreanu**Liana și Dandu**

Iubirea cea mare sau iubirea eternă, iubirea fatală e mai tare decât orice voință umană. Taina iubirii integrale, cea de la maturitate, iubirea ca un element de viață, nu ca un trecător divertisment de tinerețe, ca o boală de copilărie, ci ca un lucru primordial și tragic, iată care ar fi tema unui proiectat roman de marele romancier. Liana trăiește idila banală a tuturor fetelor, ea întâlnește un băiat, un ofițer și cade în mrejele dragostei care o duc până la moarte. Pentru toată lumea, dragostea e un jar trecător, un pojar care trece fără să lase urme vizibile. La eroina din romanul *Jar*, maladia e mortală. Analiza pasiunii nu e dusă până la capăt, Liana nu se individualizează spre a-și contura o figură autonomă de eroină, în lanțul victimelor erotice. Ea are înclinări ce o fac dornică de dragoste. Acestea se transformă în pasiune, dar nefiind stăpână pe sine, cedează mult prea ușor. Pasiunea sexuală a ei întrece facultățile intelectuale, este atrasă de plăcerea carnală, nu știe că „pasiunea instinctivă e schimbătoare și dispare după satisfacerea ei.” Liana are reflexe de feminitate și cochetărie, era obișnuită să primească pe stradă chiar, complimente, deoarece bărbații întorceau capul după ea, ca și când ar fi răspândind o vrajă irezistibilă... „Avea gura senzuală, arcuită, cu buzele pline și totdeauna vopsite.” Câteva nuanțe o apropie de femeia fatală: „Brațele ei goale aveau linii băiețești în carnea tare, iar decolteul adânc, exagerat parcă dinadins, lasă să se întrezărească conturul sânilor ei liberi ca niște capace de metal alb, fierbinte. Avea un parfum care te tulbură și-ți răscolește simțurile. O figură de fetiță mirată și nevinovată, cu părul blond natural, gura senzuală, zveltă, cu talia mlădioasă, cu nasul mic, obraznic...

ochii însă fascinau prin culoarea lor albastră închisă cu reflexe violete, adumbriți de lungi gene blonde ca într-un cuib de aur.” Acea pâlpâire stranie, o melancolie tulburătoare atrăgea ca un magnet atenția celor din jur. Liana se îndrăgostește de ofițerul aviator Dandu, „cu ochii verzi, sprâncene pronunțate, o lucire moale, umedă parcă intimidată.” Grosolanul aviator și serafica studentă în Litere se cufundă amândoi, el lucid și superficial, condus doar de gândul aventurii, ea naivă, sinceră și încrezătoare, în vârtejul impurei și pătimașei intimități:

„Dansând, încolăcea cu brațul peste mijlocul ei și o strângea atât de tare, că Liana își simțea sânii striviți de pieptul lui. În același timp, pe spatul decoltat, palma lui fierbinte, uscată, se plimba ca o mângâiere ascunsă care nu-și găsea locul.” Iubirea nu poate fi doar o vulgară chemare a cărnii – exclamă Liana, pe când alții o consideră poezie. Ea e învinsă de iubirea ce i-o inspiră Dandu, cu agresivitate, desigur. Dar bucuria exagerată, ca peste tot în romanele lui Rebreanu este și un motiv de amenințare și de primejdie; extazul eroinei este prevestitor de nefericire ce-o așteaptă. Fericirea ei devine egoistă și ascunsă, gelozia se transformă în „umbra iubirii.” Astfel că e convinsă de faptul că esența iubirii ei e romantică. Dar constată că iubirea nu e un târg, „ea e o certitudine.” Iubirea adevărată nu poate avea nici un scop, ea e dincolo de timp și de spațiu. Ca Doamna Bovary, Liana își proiectează asupra unui individ mizerabil setea ei de fericire, care o va distruge. O intensificare graduală a neliniștii ei o face să mediteze: De ce iubirea rămâne fără alt scop decât acel dor etern neastâmpărat?. În astfel de momente era ca o somnambulă care trebuia să meargă pe marginea unei prăpastii, inconștientă

de primejdii. Revelația lucidității o face pe Liana să fie convinsă de superficialitatea exaltării ei, ea face din luciditate un factor al iubirii.

„Luciditatea singură împodobește pasiunea ca fiorul mării bucurii și o ferește de a deveni silnică prin obișnuință.” Încearcă să-l uite pe Dandu, considerând iubirea pentru acesta „un vis urât”, când știe că-l va pierde, are senzația că: „Totul se năruie în jurul ei și că...” Așa că ia hotărârea să nu mai știe nimic de el, totuși încă îl iubește. Neliniștită, își caută refugiu în bisericuța veche a îndrăgostiților fără noroc, deoarece se gândește că „pe omul modern amețit de civilizație, numai nenorocirile îl întorc la Dumnezeu...” Din ce în ce mai dezamăgită, Liana constată că „Omul e un univers închis, cu legile-i proprii care-i comandă viața efemeră.” Iluzia comunității cu alți semeni, te înșeală numai până în momentul unei mari zbuclumări sufletești, când îți dai seama că nimeni nu te poate ajuta și înțelege.”

Liana nu e destul de inteligentă ca să-i impună lui Dandu respect și admirație, astfel că el se simte inferior intelectualicește și o părăsește. Eroina noastră merge orbește spre tragic, iubirea ei ca „merinde a veșniciei” este singurul punct de legătură peste prăpastia dintre cele două lumi. Prin moarte, duce cu ea taina, discreția și noblețea sentimentului celui mai înalt și pur al vieții, care depășește zona instinctelor primare și capătă dimensiuni metafizice.

Notă bibliografică:

Liviu Rebreanu, *Opere, vol. 9, Jar, Amândoi*, Editura *Minerva*, București, 1978, ediție critică de Nicolae Gheran, *Addenda* în colaborare cu N. Coban.

Iacob NAROȘ

Rebreniana

XVIII. LIVIU REBREANU – Între dragoste și singurătate

Mărturisirile, mai ales cele din scrisori, oricât ar fi de contradictorii, de inexacte, merită să fie privite cu atenție pentru a-i defini și mai bine personalitatea marelui scriitor. Corespondența de familie s-a aflat între anii 1944-1966, într-o colecție publică în păstrarea Academiei Române, într-un seif alături de alte documente și manuscrise. În 1949, toate acestea s-au contopit cu fondul general de manuscrise care a stat câțiva ani buni la dispoziția cercetătorilor. În mod surprinzător, au ieșit la iveală unele scrisori legate de corespondența dintre Liviu și Fanny, în postura de îndrăgostiți, comentarii care au intrat prea adânc în intimitățile dintre cei doi. Ca urmare, Fanny a fost deranjată, și-a cerut scrisorile înapoi, deoarece nu trebuiau văzute de toată lumea. Probabil și dintr-o pudoare a sentimentelor ei („lucruri ce o soție scrie bărbatului ei și care, deci trebuie citite și auzite doar de el”). N. Gheran, care citise corespondența prin 1965, relatează că doar cu excepția unui cuvânt din trei litere, nimic altceva nu era inflamant (de fapt era o metaforă firească stilului oral).

Astfel că lui Fanny i s-au restituit cele 46 de scrisori, din care s-au mai păstrat 17, cu scrisorile lui Liviu către ea, a fost mai îngăduitoare. S-au mai adăugat și altele „rătăcite”, după decesul lui Fanny. Epistolele s-au păstrat și datorită grijii Puiei Rebreanu, ele prezintă un interes deosebit pentru interpretarea datelor cu cele din *Jurnal* (Mihai Gafița). Ele sunt datate între anii 1911-1943, prima epistolă (14 august 1911) e trimisă din Sinaia, „d-nei F. R. artistă a Teatrului Național din Craiova”, de către Liviu. Se observă o viață plină de privațiuni și lipsuri, doar dragostea și încrederea în viitor par să fie singura avere a celor doi. Versiunile cunoașterii celor doi protagoniști, Fanny și Liviu, au pendulat între romanțare și detectivism istoriografic. Imposibil de contestat e până la urmă, dragostea care a domnit în familia lor, sentimentele reciproce de prețuire și devotament. Uimitor este pentru Rebreanu vibrația sufletească sub cupola erosului.

Iată o astfel de efuziune lirică, într-o scrisoare trimisă fiicei sale: „Observ cu uimire că și dragostea părintească, atunci când e prea mare, devine lirică. Știi că nu-mi place mie lirismul și sentimentalismul în nicio manifestare de viață interioară. Și cu toate acestea, de câte ori sunt cu tine, cu sufletul devin liric fără să vreau...”

Răbdare și încredere, iată cele două calități ce l-au ținut pe Rebreanu la masa de scris, deși părea uriaș, se dovedea a fi o făptură firavă. Blajin, bun și modest, cu suflet de copil, prețuia mai mult realitatea închipuită de el. Fanny, în ideea contrastelor ce se atrag, era o fire lucidă, ambițioasă și calculată în lupta cu viața, dar cu un caracter impulsiv. Astfel că ia frâiele casei în mâini, spre norocului Liviu dispus să-și gospodărească doar scrisul. De aceea, o și prețuiește: „Nicio femeie din lume nu mi te poate înlocui.” Cu spirit matern, Fanny l-a ocrotit, iată ce-i scrie lui Liviu aflat la Iași, în refugiu: „Rândurile tale sunt adevărate minuni pentru mine, pentru sufletul meu atât de încercat... Nu te gândi la noi, știu eu să învârtesc, să nu murim de foame. Vezi, nu te lăsa gândurilor, fii tare, fii om, cum te cunosc... Liviul meu, tu ești tot sufletul meu.” Dar și Liviu, în disperarea singurătății, îi scria cu trei ani în urmă: „N-aș fi crezut niciodată să sufăr atâta. Nu mai știu ce să fac. N-am un pic de răbdare și nici nu pot să lucrez. Mereu cu gândul la tine și cu vedenii stupide. Eu care consideram gelozia o stupiditate fără seamă, iată-mă, născut și prăpădit în ghearele ei... Dar totuși n-am ce face. Stau și aștept și mă zvârcolesc. Și văd că te iubesc prea mult. M-ai robit prea mult, Fănicule, grozav sunt de tulburat. Fii cuminte, fii bună, fii credincioasă, fii așa cum crezi tu că trebuie să fii. Aș fi un mare nenorocit dacă m-ai înșela.”

De reținut că Fanny a știut să-i fie folositoare lui Liviu, preluând treburile casei, lăsându-l pe bărbat să plutească în zările lui. La fel și Puia a fost înțeleghătoare, cu o inteligență scilpitoare, spontaneitate în replici, noblețe a

mişcărilor, zâmbet permanent, semn de încredere și prietenie. De fapt, Rebreanu i-a stabilit locul ei în istoria literară: „Tu ești opera mea cea iubită și mai frumoasă și în tine am nădejdea unei continuități, care altfel nu mi-ar oferi nimic.” (S. 130, 1928). Tu trebuie să simți totdeauna și în orice împrejurare că orice s-ar întâmpla și orice ți-aș zice în vreo clipă de enervare stupidă, lumina ochilor mei tu ești și dragostea cea mai curată și mai fierbinte din sufletul meu ție ți-e închinată pentru totdeauna. Și știind acestea, mai trebuie să-ți închipui că nimic în lume nu mă poate dura mai mult decât o supărare sau o mahnire a ta.” (S. 218 din 1929).

Gheran concluzionează că oricum ar fi citite, slovele lui Rebreanu, necunoscute până în prezent, alcătuiesc „un poem de dragoste rostit în singurătate.” Dar și Puia îi scrie la fel de drăgăstos: - Vai, Tui drag, ce dor îmi este de tine. Ce mult te iubesc. Îmi închipui ce trist trebuie să fie câteodată, ce urât trebuie să-ți fie ție așa de singur, acolo așa de lipsit – cum bine zici tu – de micile, banale, dar îmbucurătoare întâmplări zilnice.”

Rebreanu, la masa de scris, nu ținea să vadă pe nimeni, singurătatea era principala lui avere. De aici, va trimite cu disperare apeluri de dragoste celor dragi. Astfel că scrisorile lui ne introduc în atelierul lui de creație, ne fac cunoscute date biobibliografice greu de găsit în presa europeană a vremii. Schimbul de epistole dintre Liviu și Fanny ne arată pe de altă parte, adevăratele sentimente și față de țară, legionarism, germanism, atitudini cetățenești...

Notă biobibliografică:

Liviu Rebreanu, *La lumina lămpii*, Editura *Minerva*, București, 1981, Ediție îngrijită și comentată de Florica Puia Rebreanu și Nicolae Gheran, p. V-XXXIX.

Iacob NAROȘ

Cartea**Surâsul enigmatic al Giocondei lui Leonardo da Vinci și al Norei lui Tofeni**

S-a făcut multă vâlvă și s-au produs multe ecouri la lansarea cărții *O mie și una de dimineți* – NORA (Editura Castrum de Thymes Giroc, Timișoara, 2023) de Macedon Tofeni, în comuna Rodna din județul nostru. Vâlva și ecoul s-au propagat din mai multe motive. Atât ea (eroina cărții), cât și soțul ei au părăsit scena vieții atunci când erau cei mai îndreptățiți să se bucure de ea. Adică după o viață de zbuțum, așa cum este a majorității dintre noi. Ar fi îndreptățiți la un pic de liniște, tihnă, reculegere și fericire. Dar n-a fost să fie. A sosit Doamna cu coasa și le-a rețezat existența amândurora.

Vine apoi Tofeni Macedon, autorul romanului de mai sus, cu o mărturisire de îndrăgostit al celei în cauză ca să intensifice vâlva și ecourile. Și poate să o facă nemuritoare pe ea și povestea de dragoste dintre doi tineri. Lucru care amplifică notorietatea Norei, vâlva și ecourile produse.

Astfel, în esență, cartea de mai sus are ca temă dragostea dintre doi tineri din deceniul opt al secolului trecut. Tineri care lucrează la aceeași școală: primul pedagog, zis și Gogu, al doilea, profesoară de istorie. Povestea este impregnată cu elemente esențiale autobiografice, presărată cu multe cunoștințe de artă, mai ales pictură (pasiunea și vocația lui Gogu).

Autorul își prezintă creația făcând o paralelă sau similitudine cu cartea *O mie și una de nopți* vs. *O mie și una de dimineți* – numai că acțiunea se petrece ziua, iar Gogu suferă noaptea. Ambii eroi ai celor două cărți trăiesc pe muchie de cuțit. Șeherezada trebuie să inventeze în fiecare noapte o altă poveste, să o întrerupă în zorii zilei asigurându-și încă o zi de existență. Procedând în alt fel ar fi fost ucisă. Gogu din romanul *Nora* își prelungește existența în speranța că în dimineața următoare va fi mai bine decât în precedentă. Speranța nu moare niciodată.

Debutul dragostei celor doi tineri are o dată precisă: L-M. 1974.

Nu se cunoșteau unul pe altul. Încet-încet, de la un capitol la altul, autorul le definitivează portretul. Cititorul este ajutat să-i cunoască și datorită îngemănării celor două jurnale, al lui, care este cartea propriu-zisă, al ei oferit spre lectură, citit și răscitit de Gogu, pentru ca, în final, să-l ardă. Jurnalul are darul să clarifice unele lucruri, inclusiv faptul că dragostea lor nu s-a împlinit, de ce n-a avut un happy-end.

Inspectoratul școlar o repartizează pe Leonora Dreptate ca profesoară de istorie la Școala din Gersa, comuna Rebrîșoara. Intră la director în secretariatul școlii, acolo se afla și Gogu, care se îndrăgostește iremediabil..., pierdut (am adăuga noi cu o notă prevestitoare). Era frumoasă, dar ceea ce a cântărit mai mult a fost poate stilul davincian al acestei ființe feminine. Or, Gogu era un pasionat al picturii, iar pe Leonardo da Vinci îl adora.

Primii fiori ai dragostei se declanșează în timpul acțiunii de descindere la casele părinților cu copii care nu erau trimiși la cursuri în săptămânile de început ale anului școlar. Cei doi aveau de parcurs lunca unui pârâu de câțiva kilometri, traseu care îi obliga să-și dea mâna unul altuia ca să nu se ude. Atingerea mâinilor a dus și la atingerea inimilor. Masa comună la cantina internatului și ascultarea împreună a unor melodii în vogă la acel timp au contribuit la cimentarea relației protagoniștilor. Cei doi erau simpatizați de toți colegii din școală în afară de director care nu vedea cu ochi buni idila dintre ei. De la gesturi s-a trecut la fapte. Gogu era om bun sau potrivit la toate. Pentru învățătorii cu elevi de clasa întâi planșele lui Gogu erau indispensabile. Astfel că s-a ajuns, ajutat și impulsivat de Nora, ca tânărul să deschidă prima expoziție de pictură în școală. Tot astfel au hotărât să petreacă Crăciunul în sânul familiei Dreptate la Mircești de Câmpie. Totul a fost deosebit de frumos și fericit până când sora Norei a deschis problema titrării, știindu-se că Gogu a dat și a căzut de mai multe ori la Institutul de arte plastice din Cluj. Criteriile de notare ale candidaților de către profesorii examinatori nu se potriveau cu felul de a fi și de a practica pictura de către Gogu, care era un om talentat la pictură, dar nepotrivit pentru ceea ce se cerea la momentul respectiv. Titrarea pentru vremurile acelea era o problemă. Gogu a fost pus în fața primei dileme: titrare sau urmarea vocației? A ales vocația, harul de a picta, fără a avea o diplomă universitară. Asta nu înseamnă că nu s-a realizat în viață.

Cei doi protagoniști ai romanului aveau firi diferite. Autorul creionează câteva din trăsăturile fiecăruia. Astfel, Gogu era prietenos, harnic, îndatoritor, apreciat, stimat, îndrăgît de toată lumea. La pagina 35, spune despre el însuși: „De când mă știu am fost foarte ascultător”. Nora era o fată frumoasă, fire romantică, capricioasă și misterioasă, chiar enigmatică și își recunoștea anumite defecte. Ceea ce ieșea în evidență la ea era „privirea lăsată să curgă în jos” (p.12). O privire indecisă, un viitor incert. Gogu a îmbrățișat activitatea culturală, absolvind și o școală populară de artă, obținând și pe tărâm artistic succese remarcabile. Nora își vede de catedra ocupată și de încheierea cursurilor universitare. Chiar dacă uneori se conjugă punctele de interes comun ca perspectivă lungă, de viitor erau puține.

Prejudecata protagoniștilor cărții lui Tofeni și a generației mele este rezumată astfel: „dacă nu ai o facultate ești un nimeni... ești un nimic...” (p.41). Prejudecata rezumată și mai concis în sintagma: a fi sau a nu fi titrat. Poți sau nu să te realizezi în viață și fără o diplomă universitară. Răspunsul pozitiv la această dilemă îl dă chiar eroul cărții care s-a realizat plenar în toate laturile vieții: profesional, material, sentimental sau familial, precum și social.

Acțiunea cărții continuă cu alte episoade din viața actanților, romanul având 21 de capitole, până când se ajunge la alte dileme, născute din alte răspunsuri grele la întrebări pe măsură cu privire la existență.

Punctul culminant al acțiunii romanului este atins în episodul unei petreceri la Gersa ca răspuns la Crăciunul de la Mircești, având ca invitați de frunte pe părinții Norei, atunci când Nora în plină veselie a participanților îi părăsește pe toți și, sub privirile lor încremenite, se urcă împreună cu misteriosul domn G. - singurul personaj toxic al cărții – într-un autobuz și dusă a fost. Un act de o cruzime cruntă, de o mare trădare. Altă problemă, altă dilemă ridicată de roman: se poate ierta așa ceva? Compromisul în dragoste este de acceptat sau nu? Rana se vindecă și cicatrizează întocmai ca degetul lui Gogu ca atunci când a încrustat literele L și M pe scoarța unui copac dintr-o pădurice din Mircești, sau rana nu se vindecă, puroiază continuu?

Încercări timide de împăcare a lansat Nora însă fără rezultat (invitația la Anieș a familiei Dreptate a fost ca o ciorbă reîncălzită). Nu s-a mai legat nimic. Rămânea o singură enigmă de dezlegat: de ce a trădat Nora dragostea atât de promițătoare? Sărmanul Gogu a încercat tot felul de soluții: inclusiv bisericesti sau mistice, psihologice sau filozofice. Un prieten i-a spus că singura soluție este uitarea, lecuirea printr-o altă dragoste, eventual cu o altă fată și mai frumoasă decât Nora. Ceea ce s-a și întâmplat.

În jurnalul Norei, înmănat lui Gogu mai mult să se dezvinovățească pe ea însăși, citit și răscitit de destinatar, comentat cu puțini apropiați ai lui Gogu pentru ca să sfârșească în flăcările focului se pot descifra câteva idei, privind trădarea în dragoste a Norei. „Sunt din ce în ce mai convinsă că Gogu mă vede ca pe o zeităte, o muză, facem parte din două lumi paralele, total diferite” (pag. 95). În cea de-a doua referire, din pagina următoare, Nora inserează: „De fapt G. e un băiat simpatic și vesel”. Este o asemănare izbitoare cu Cătălin a lui Eminescu din poemul *Luceafărul*.

Acum, se ridică alte probleme. Se puteau sau nu împăca? Cine trebuia să facă primul pas? Gogu spune la un moment dat (p. 159) : „O simplă explicație din partea ei ar fi spulberat bariera dintre noi”. Nu s-a întâmplat lucrul acesta. Fiecare trăia separat. Poate că amândoi sufereau.

La un moment dat Gogu avea treabă la Rodna pentru reactivarea căii ferate Ilva Mică-Rodna. A stat de vorbă cu soțul ei, directorul școlii. Când a intrat în școală i-a auzit glasul, a știut și că și-a schimbat culoarea părului, cunoștea și faptul că are preocupări literare, ne referim la reportajul *Rodna mea și țiganii*, a putut să o vadă și să stea de vorbă, dar n-a făcut-o.

Ultima lor întrevedere s-a petrecut în autogara din Bistrița. Atunci Nora i-a spus că s-a măritat, păduricea cu arborul lor încrustat a fost rasă de pe fața pământului, casa părintească și părinții ei nu mai există în Mircești. A fost o întrevedere de adio asta și pentru că nu peste mult timp Nora va muri.

Așadar, suntem în compania unei cărți mici (ca dimensiune, doar 237 de pagini), dar mare prin problematica ridicată pe tema eternă a dragostei: primii fiori, tandrețe, gingășie, durere, suferință ca urmare a unui act de trădare, iertare sau neiertare, compromis sau intransigență. Toate redate cu mult talent și sinceritate, introspecție adâncă, captivantă (de la o dimineață la alta), încât parcă aștepti să apară un sărut sau o îmbrățișare. Zorile dimineții să împrăstie luminoase, voioșia și pofta de viață ar fi putut să cuprindă toată lumea. Dar n-a fost să fie așa.

Istorie măiereană**Evrei născuți în Maieru, supraviețuitori ai Holocaustului**

Holocaust este termenul care definește exterminarea sistematică a evreilor, înfăptuită de regimul nazist în Germania și Europa, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. În ultimii ani se tinde la înlocuirea termenului *Holocaust* care, în mod propriu, are o semnificație religioasă și caracterizează cel mai solemn sacrificiu adus divinității cu termenul ebraic *shoah* (catastrofă). Imediat după ocuparea Poloniei, germanii au concentrat evreii în ghetouri și *Einsatzgruppen* (grupurile operative) ale SS au procedat la ample masacre. Totuși, „soluția finală”, adică programarea de exterminare a tuturor evreilor europeni a devenit pe deplin operativă după invazia URSS în iunie 1941. În imensele întinderi din spatele frontului, *Einsatzgruppen*, în urma raziilor, îi ucideau pe loc pe evrei, în timp ce în restul Europei era organizată deportarea în masă spre lagărele de exterminare. Consecințele cele mai tragice au fost suferite de marile comunități ebraice din Europa Orientală. În multe țări, în special Croația și Ungaria (inclusiv și Transilvania), guvernele au colaborat cu naziștii pentru soluția finală¹. S-a estimat că evreii care au căzut victime pe teritoriul Ungariei (inclusiv Transilvania) ar fi ajuns la 402.000².

De la deportarea evreilor din Transilvania de Nord au trecut mai bine de șaptezeci și cinci de ani. Sunt evrei care au scăpat de exterminare, reîntorcându-se în Transilvania aflată sub autoritate română, au încercat să-și reclădească viața gestionând fiecare traumele prin care au trecut. Istoria evreilor din Transilvania de Nord este legată indisolubil de istoria Ungariei și de cea a României, făcând parte din istoriografia ambelor țări³.

Lista cu cei aproape 20.000 de nume publicată de Gidó Attila a fost întocmită în 1946 de Secția română a Congresului Mondial Evreiesc. Organizația a transmis documentul biroului din Londra în 1947. Mai târziu, o copie a listei avea să ajungă (probabil în 1957) la Arhiva Serviciului Internațional de Căutare din Bad Arolsen (actuala Arhivă Arolsen)⁴.

Lista publicată în lucrarea editată de Gidó Attila este cea mai completă listă cu supraviețuitorii deportărilor. Lista cuprinde inclusiv numele și datele unor persoane care, după revenirea în Transilvania, au devenit personalități marcante ale vieții publice, culturale sau științifice ori autori de literatură memorialistică pe tema *Holocaustului*⁵.

Cu ajutorul datelor referitoare la vârsta și sexul celor 20.000 de persoane se poate, în sfârșit, reconstitui cu o oarecare precizie profilul demografic al evreilor supraviețuitori ai Holocaustului care au revenit în Transilvania de Nord după eliberarea din lagărele de exterminare⁶.

În rândurile ce urmează vă vom face cunoscut evreii născuți în Maieru care au supraviețuit lagărelor de concentrare.

1. AUGUST MAXIM

- numele mamei: Zaharovits Róza.

- locul nașterii: Maieru.

- anul nașterii: 1923.

- locul de unde a fost deportat: Maieru⁷.

2. AUGUST SIGISMUND

- numele mamei: Fürst Berta.

- locul nașterii: Maieru.

- anul nașterii: 1915.

- locul de unde a fost deportat: Reghin⁸.

3. GUTTMANN ANA

- numele mamei: Goldberger Reghina.

- locul nașterii: Maieru.

- anul nașterii: 1908.

- locul de unde a fost deportat: Cluj⁹.

4. HERCOVITS MOISE

- numele mamei: Fürst Zseni.

- locul nașterii: Maieru.

- anul nașterii: 1926.

- locul de unde a fost deportat: Maieru¹⁰.

5. HERCOVITS SILVIA

- numele mamei: ? Susan.

- locul nașterii: Maieru.

- anul nașterii: 1921.

- locul de unde a fost deportat: Maieru¹¹.

6. HERCOVITS SZEREN

- numele mamei: Fürst Zseni.

- locul nașterii: Maieru.

- anul nașterii: 1921.

- locul de unde a fost deportat: Bistrița¹².

7. JAKOBOVITS HERMAN

- numele mamei: Mendelson (Léni).

- locul nașterii: Maieru.

- anul nașterii: 1905.

- locul de unde a fost deportat: Târgu Mureș¹³.

8. LAUBER MAATYAS

- numele mamei: Katz Eva.

- locul nașterii: Maieru.

- anul nașterii: 1928.

- locul de unde a fost deportat: Bistrița¹⁴.

¹ *Enciclopedia de istorie universală*, traducere de Alexandru Balaci, Mădălina Chelermen, Radu Gâdei, Sorina Venier, București, Editura ALL EDUCATIONAL, 2003, p. 708-709.

² *Ibidem*, p. 709.

³ *20.000 de nume: evidența deportaților din Transilvania de Nord rămași în viață*, editor Gidó, Attila, Cluj-Napoca, Editura Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, 2020, p. 7.

⁴ *Ibidem*, p. 25.

⁵ *Ibidem*, p. 26.

⁶ *Ibidem*, p. 27.

⁷ *Ibidem*, poziția 488, p. 55.

⁸ *Ibidem*, poziția 489, p. 55.

⁹ *Ibidem*, poziția 6480, p. 234.

¹⁰ *Ibidem*, poziția 7194, p. 256.

¹¹ *Ibidem*, poziția 7233, p. 257.

¹² *Ibidem*, poziția 7239, p. 258.

¹³ *Ibidem*, poziția 8446, p. 292.

¹⁴ *Ibidem*, poziția 10696, p. 360.

Alexandru DĂRĂBAN

Rebreniana

Vărarea, numele vechi al actualei localități de pe Valea Someșului, botezată Nepos în timpul domniei împăratului austriac Iosif al II-lea, a fost folosit multă vreme ca pseudonim literar. El pare a fi o imitație după Delavrancea sub care se ascunde legătura cu spațiul natal sau chiar numai contactul întâmplător cu această localitate.

Unii istorici literari au presupus că Liviu Rebreanu și-ar fi semnat articolele cu pseudonimul „Delavărarea”. Această ipoteză s-a bazat pe faptul că scriitorul născuțean a îndeplinit câteva luni, în anul 1909, funcția de ajutor de notar la Nepos, după ce a trecut pe rând în 1908 prin aceeași slujbă la Nimigea și Măgura Ilvei. Timpul relativ scurt petrecut aici i-a oferit prilejul să cunoască viața satului și să se confrunte cu unele realități ale timpului. Romanul său „Ion” cuprinde numeroase referiri la comuna Nepos. El însuși mărturisește că, „a fost bine primit de surtucarii comunei, care auziseră că-i poet” și a fost găzduit în incinta Primăriei, „într-o odăiță mică cu intrare separată, împodobită drăguț de însăși domnișoara Eugenia, fiica notarului care-l cunoștea de pe la seratele și balurile din Armadia (Năsăud)

Enigma pseudonimului Delavărarea

Încadrarea lui la Nepos a făcut ca doi autori să fie păcăliți de această aparență, atribuindu-i tainicul nume „Delavărarea”, sub care semna articolele din „Revista Bistriței” la care ar fi fost colaborator și chiar conducătorul ei în perioada 1906-1910.

Istoricul literar Mircea Popa susține că articolul intitulat „Sfințirea bisericii din Măgura”, apărut în revista amintită, numărul 41 din 11/24 oct. 1908 și semnat „Un oaspe” ar aparține lui Liviu Rebreanu. La puțin timp, un alt articol cu titlul „Lupta viitorului” poartă pseudonimul „Delavărarea” și este de părere că nu poate fi altul decât tot Liviu Rebreanu. Pe aceeași poziție se sitează și Teodor Tanco care se lasă ademenit de aprecierea unor oameni de litere, cum că, „Revista Bistriței” s-a bucurat de sprijinul unor colaboratori harnici și destoinici, formați la publicațiile locale, din rândul cărora nu putea să lipsească Liviu Rebreanu.

Cercetările ulterioare mai atente asupra materialelor publicate în această revistă au scos în evidență și alte articole semnate cu pseudonimul „Delavărarea”. Cele mai multe erau scrise pe teme

de agrozootehnie și aparțineau unuia și aceluiași autor care mai târziu își va dezvălui numele, ieșind din anonim. Acesta nu este altul decât medicul veterinar PAVEL TOFAN din Nepos. El și-a ales acest pseudonim din dragoste pentru comuna sa natală și pentru istoria ei zbuciumată. Simțul practic al profesiei sale, dublat de talentul său publicistic, i-au încununat activitatea, făcându-se util pentru cei din jur.

Treptat, anonimul își dezvăluie identitatea semnându-și articolele cu adevăratul său nume, Pavel Tofan, dovedindu-se un talentat scriitor. Istoria Vărrării de odinioară este oglindită în două legende publicate în anii maturității sale. Este vorba de „Clopotul din cetatea lui Rareș” (Cluj, 1929) și „Cămara împăratului” (1932), lucrări care au stat la baza scrierii dramei în patru acte, „Domnița Stana”, aparținând scriitorului și libretistului clujean Ilariu G. Albu, piesă care a fost publicată în anul 1935 și valorificată pe scena Operei Române din Cluj-Napoca.

Iată cum Liviu Rebreanu a intrat, fără voința lui, într-o legendă de care a beneficiat localitatea Vărarea, adică Nepos și prin ea, satul a ieșit din anonim.

Mircea DAROȘI

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa, Viorel-Daniel Partene.

Acest număr apare cu sprijinul financiar al Primăriei Maieru.

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare și tehnoredactare computerizată: Viorel-Daniel Partene

E-mail: icu_craciun@yahoo.com

Tipar: REVOX INTERNATIONAL PROD SRL, Bistrița,

Str. Gen. Grigore Bălan, nr. 25, tel: 0263 231 341 ISSN 1224 - 643